

RESPUBLİKA ELMİ TƏDQİQATLARIN ƏLAQƏLƏNDİRİLMƏSİ ŞURASI

Təşkilatın adı	Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi
Sənədin növü	Tibb üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcə almaq üçün dissertasiya işinin ANNOTASIYASI
Tədqiqat işinin adı	Rinokonyunktivitinin klinik, laborator və immunoloji profili, müalicəsində ixtisaslar arasındakı inteqrasiyanın rolu
Tədqiqat mövzusunun aid olduğu elmi problemin adı	İxtisaslar arasındakı patologiyaların müalicəsi və profilaktikasının optimallaşdırılması
Qeydiyyatdan alındığı Elmi Şuranın adı Elmi şurası
Qeydiyyat tarixi	2025-ci il
Etika Komissiyasının qərarı	-
İxtisas şifri	3219.01
İxtisasın adı	Göz xəstəlikləri
İcraçının statusu	Doktorant
İcraçı	Mehraliyeva Pakizə İlqar qızı
Təvəllüdü
Cinsi	Qadın
İş yeri və vəzifəsi	ATU-nun Oftalmologiya kafedrasının doktorantı
Əlaqə	Tel. Email
Elmi rəhbər	t.ü.f.d. Allahverdiyev Rəhman Müseyib oğlu, Oftalmologiya kafedrasının dosenti

Elmi məsləhətçi	t.e.d., prof. Pənahian Vəfa Mustafa oğlu, Tibb elmləri doktoru, Qulaq, burun, boğaz xəstəlikləri kafedrasının müdiri
Sponsor	-
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yerli təşkilat	ATU-nun Tədris-Cərrahiyyə Klinikası, Oftalmologiya kafedrası, Qulaq, burun, boğaz xəstəlikləri kafedrası, Bioloji kimya kafedrası
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi xarici təşkilat(lar)	-
Şəhər və il	Bakı-2025
Koordinasiya şurasına ilkin və sonrakı müraciət tarixi	-
AMEA qeydiyyat nömrəsi	-
Qeydiyyat tarixi	
Maraqların toqquşması	Yoxdur

TƏDQIQATIN MƏZMUNU

İşin adı	Rinokonyunktivitın klinik, laborator və immunoloji profili, müalicəsində ixtisaslar arası inteqrasiyanın rolu
Problem	Xəstəliklərin böyük qisminin müalicə və profilaktikası (allergik və iltahabi patologiyalar, poliorqan infeksiyalar və yenitörəmələr və sair) bir neçə mütəxəssisin müştərək fəaliyyətini tələb edir. Mütəxəssislərin inteqrasiyasında prioritetin əsaslandırılması ciddi problemdir. İxtisaslar arası patologiyaların müalicəsi və profilaktikasının optimallaşdırılması zəruridir.
Məqsəd	Rinokonyunktivitın klinik, laborator və immunoloji profilini müəyyən etmək , onların müalicəsində ixtisaslar arası inteqrasiyanın rolunu əsaslandırmaq

Obyekt və müdaxilələr – (xəstə qrupları və müdaxilələr/prosedurlar)	Rinokonyunktivit diaqnozu ilə pasiyent müşahidə vahidi olacaq, patologiyanın etiologiyasına görə üç qrup (iltahabi, allergic və qarışıq) yaradılacaq, hər qrupda iki yarım qrup (bir mütəxəssi və bir neçə mütəxəssis tərəfindən müalicə olunmuş) ayırd ediləcək. Pasiyentlərin klinik səciyyələri, laborator və immunoloji müayinəsinin nəticələri əsasında profilləri təyin ediləcək. Etiopatogenetik müalicənin nəticələri qiymətləndirilərək, ixtisaslar arasındakı inteqrasiyanın rolu əsaslandırılacaq. Hər yarımqrupda statistik əhəmiyyətli nəticə ($p < 0,05$ və az olmaqla) almağa imkan verən sayda (ehtimal olunur 50-dən çox) pasiyent olacaq
Əsas qiymətləndirmə kriteriyası və onun ölçmə metodu	Müayinənin tamlığı, diaqnozun kompleksliyi və müalicənin adekvatlığı (klinik protokollara müvafiqlik)
Əlavə qiymətləndirmə kriteriyaları və onların ölçmə metodları	Müalicənin nəticələri (yaxşılaşma, sağalma, fəsadlaşma) Müalicənin davam müddəti və təyin olunmuş dərmanların dəyəri Həyat keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi: təhsil, iş, yuxu pozğunluğu və sosial fəaliyyət. Rinokonyunktivit olan xəstələrin həyat keyfiyyətindəki dəyişikliklər RQLQ (Rinokonyunktivitə həyat keyfiyyəti anketi).
Açar sözlər	Rinokonyunktivit, klinika, laborator müayinələr, müalicə, həyat keyfiyyəti
Obyektinə görə işin növü	Klinik
Məqsədinə görə işin növü	Diaqnostika, müalicə
Vaxta görə işin növü	Retrospektiv və Prospektiv
Klinik tədqiqatın modeli	Müşahidə
Obyekt – xəstələr (material)	Tədqiqata daxil edilən yeniyetmələr, gənclər və orta yaş qrupu xəstələr olması planlaşdırılır.

Daxil etmə kriteriyaları	Yaş 15-50 Müayinə və müalicə proqramının tam bitməsi Qruplaşma şərtlərinə uyğunluq (həkim oftalmoloq, otolaringoloq tərəfindən müalicəni bitirən)
Çıxarma kriteriyaları	Müayinə və müalicəninin yarımçıqlığı, spesifik dərmanların təyini üçün əks göstəriş olan xəstələr, hamilə ,zahı və uşaq əmizdirən analar,yenitörəmə ilə bağlı əməliyyat olunmuş və bu patologiyası olanlar
Randomizasiya üsulu	Nəzərdə tutulmur
Müdaxilənin növü	Diaqnostika, müalicə-profilaktika
Müdaxilənin açıqlanması	Retrospektiv məlumatlara görə müdaxilə: ekspert qiymətləndirmə, təhlil Prospektiv müşahidəyə görə müdaxilə: klinik və instrumental müayinə, müalicə, təhlil
Statistik və riyazi işlər	Toplumun normallığının qiymətləndirilməsi əsasında parametrik (kəmiyyət və keyfiyyət əlamətlərinin təsviri və analitik statistika metodları) və qeyri parametrik metodlar (Manna –Uitni, Kruskal, Uilkokson , Pirsonun uyğunluq meyyarları) Exel praqramı üzrə (məlumatların təhlili zərfi), onlayn kalkulyator və süni intellektin köməyi ilə
Aktuallığı	Rinokonyunktivit burun boşluğu və göz səthinin eyni zamanda zədələnməsi ilə xarakterizə olunan, klinik praktikada geniş yayılmış və xəstələrin həyat keyfiyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən xəstəliklər qrupuna daxildir [1,2,3]. Müasir beynəlxalq konsensus sənədlərində allergik rinit və onunla assosiasiyalı göz simptomlarının yalnız lokal narahatlıq yaratmadığı, həm də yuxu, gündəlik aktivlik, iş və təhsil məhsuldarlığına mənfi təsir göstərdiyi vurğulanır [1,4,5]. Allergik rinit və rinokonyunktivitin yayılmasının yüksək olması, residivləşən gedişi və uzunmüddətli nəzarət tələb etməsi bu patologiyanın tibbi-sosial əhəmiyyətini daha da artırır [1,6]. Hazırda rinokonyunktivitə münasibətdə “vahid

hava yolu və əlaqəli selikli qişalar” konsepsiyası üstünlük təşkil edir və burunla göz arasında klinik və immunoloji qarşılıqlı təsirin mövcudluğu qəbul edilir [1,3,7].

Rinokonyunktivitin patogenezinə IgE vasitəli hiperhəssaslıq reaksiyası, Th2 tip immun cavab, mast hüceyrələrinin aktivləşməsi, eozinofil iltihabı və çoxsaylı sitokinlərin iştirakı əsas mexanizmlər hesab olunur [1,8,9]. Xüsusilə IL-4, IL-5, IL-13, IL-33 və TSLP kimi mediatorların allergik iltihabın formalaşmasında mühüm rol oynaması klinik əlamətlərlə immunoloji profil arasındakı əlaqənin öyrənilməsinə daha aktual edir [8,9]. Bu səbəbdən rinokonyunktivitin yalnız simptomlar əsasında deyil, həm də laborator və immunoloji göstəricilərlə birlikdə kompleks qiymətləndirilməsi daha dəqiq diaqnostika və fərdiləşdirilmiş müalicə seçimi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır [1,8,10].

Son illərdə dərc olunan rəhbər sənədlər və icmallar göstərir ki, xəstəliyin idarə olunmasında sübutyönlü, pasiyentyönlü və fenotipə uyğun yanaşma getdikcə daha çox ön plana çıxır [1,11,12]. Rinokonyunktivitli xəstələrdə oftalmoloji, otorinolarinqoloji və allergoloji əlamətlərin paralel inkişaf etməsi bu patologiyanın bir ixtisas çərçivəsində tam dəyərləndirilməsinin hər zaman kifayət etmədiyini göstərir [1,11].

İnterprofessional və ya ixtisaslararası yanaşmanın əsas üstünlüyü ondan ibarətdir ki, bu model həm diaqnostik gecikməni azaltmağa, həm komorbid halları vaxtında aşkarlamağa, həm də müalicənin effektivliyini artırmağa imkan verir [11,12,13]. Xəstəliyin həyat keyfiyyətinə təsiri, xüsusilə nazal və okulyar simptomların birlikdə olduğu hallarda, daha qabarıq olur və bu da klinik qiymətləndirmədə yalnız bir simptom qrupuna fokuslanmağın yetərli olmadığını göstərir [4,5,7].

Müasir ədəbiyyatda allergik konjunktivitin immunopatogenezi, klinik formaları və müalicə prinsipləri barədə biliklərin sürətlə genişlənməsi rinokonyunktivitin multidissiplinar aspektdən daha dərinlən araşdırılmasını zəruri edir [8,10]. Beləliklə, rinokonyunktivitin klinik, laborator və immunoloji profilinin kompleks şəkildə

	<p>öyrənilməsi, eləcə də onun müalicəsində ixtisaslararası inteqrasiyanın rolunun qiymətləndirilməsi həm elmi-nəzəri, həm də praktik səhiyyə baxımından yüksək aktualıq kəsb edir [1,11,12].</p>
Vəzifələr	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rinokonyunktivlərin klinik, laborator və immunoloji profilini ,onun yaşdan, cinsdən və xəstəliyin davam müddətindən, aparılmış müalicədən asılı dəyişməsinə müəyyən etmək 2. Rinokonyunktivlərin klinik, laborator və immunoloji profilini ,onun yaşdan, cinsdən və xəstəliyin davam müddətindən, aparılmış müalicədən asılı klinik nəticəni (sağalma,yaxşılaşma, fəsad və ağırlaşma) qiymətləndirmək 3. Rinokonyunktivlərin müalicəsində ixtisaslar arası (allergoloq, otorinolarinqoloq, oftalmoloq və digər) inteqrasiya vəziyyətini araşdırmaq , optimal variantı əsaslandırmaq 4. İxtisaslararası inteqrasiyanın rinokonyunktivlərin müalicəsinə təsirini öyrənmək və rolunu əsaslandırmaq
Orijinallıq (yeniliyi)	<ul style="list-style-type: none"> • Rinokonyunktivlərin klinik, laborator və immunoloji profilinin müasir səciyyələri və onlara təsir edən amillərin müəyyən olunması • Rinokonyunktivlərin müalicəsinin ixtisaslar arası inteqrasiyadan asılılığının olması
Gözlənilən nəticələr və onların elmi-praktik əhəmiyyəti	<p>Rinokonyunktivlərin klinik, laborator və immunoloji profilinin səciyyələri</p> <p>Rinokonyunktivlərin klinik, laborator və immunoloji profilinə təsir edən amillərin rolu</p>

	Rinokonyunktivlərin müalicəsi üçün ixtisaslar arasındakı inteqrasiya üçün göstərişlər və inteqrasiyanın əhəmiyyəti
Maddi və texniki imkanlar	Tədqiqatın yerinə yetirilməsi üçün lazım olan maddi və texniki avadanlıqlar , ATU-nun Tədris-Cərrahiyyə Klinikası, Bioloji kimya kafedrası
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yer	ATU-nun Tədris-Cərrahiyyə Klinikası,Oftalmologiya kafedrası, Qulaq, burun, boğaz xəstəlikləri kafedrası, Bioloji kimya kafedrası
İşə başlama vaxtı	2025
İşin bitirmə vaxtı	2028
İşin müddəti	3il
İşin mərhələləri	<p>2025-ci il:</p> <p>Dissertasiya mövzusunun seçilməsi, ədəbiyyatın araşdırılması və annotasiyanın hazırlanması.</p> <p>2026-cı il:</p> <p>Müayinə üsullarının mənimsənilməsi.</p> <p>Tematik materialın toplanması.</p> <p>Tədqiqatda əldə olunmuş nəticələrin təhlili.</p> <p>2027-ci il:</p> <p>Tematik materialın toplanması.</p> <p>Tədqiqatda əldə olunmuş nəticələrin təhlili.</p> <p>Nəticələrin nəşri və məruzəsi.</p> <p>2028-ci il:</p> <p>İmtahan minimumlarının verilməsi.</p>

	<p>İşin yekunlaşdırılması və aprobasiyası.</p> <p>Müdafiyyəyə çıxarılması.</p>
Ədəbiyyat	<ol style="list-style-type: none">1. Wise SK, Lin SY, Toskala E, Orlandi RR, Akdis CA, Alt JA, et al. International consensus statement on allergy and rhinology: Allergic rhinitis - 2023. Int Forum Allergy Rhinol. 2023;13(4):293-859. doi:10.1002/alr.23090.2. Baab S, Ahmad F. Allergic conjunctivitis. StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024.3. Rosario N, Bielory L. Epidemiology of allergic conjunctivitis. Curr Opin Allergy Clin Immunol. 2011;11(5):471-476. doi:10.1097/ACI.0b013e32834a97ae.4. Vieira RJ, Bosnic-Anticevich S, Bousquet J, et al. Impact of allergic rhinitis control on work productivity and costs: a real-world data MASK-air study. J Allergy Clin Immunol Pract. 2024.5. Virchow JC, Kay S, Demoly P, Mullol J, Canonica W, Higgins V. Impact of ocular symptoms on quality of life, work productivity and resource utilisation in allergic rhinitis patients: an observational, cross sectional study in four countries in Europe. J Med Econ. 2011;14(3):305-314. doi:10.3111/13696998.2011.576039.6. Akhouri S, House SA. Allergic rhinitis. StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2023.

	<p>7. Bielory L. Allergic conjunctivitis and the impact of allergic rhinitis. <i>Curr Allergy Asthma Rep.</i> 2010;10(2):122-134. doi:10.1007/s11882-010-0095-8.</p> <p>8. Chigbu DGI, Karbach NJ, Abu SL, et al. Cytokines in allergic conjunctivitis: unraveling their pathophysiological roles. <i>Life (Basel)</i>. 2024;14(3):350. doi:10.3390/life14030350.</p> <p>9. Bao J, et al. Decoding allergic conjunctivitis: latest perspectives on etiology, pathogenesis, and therapeutic innovations. <i>Biomedicines</i>. 2025.</p> <p>10. Leonardi A, Silva D, Perez Formigo D, et al. Allergic conjunctivitis management: update on ophthalmic solutions. <i>Curr Opin Allergy Clin Immunol</i>. 2024.</p> <p>11. Vieira RJ, Sousa-Pinto B, Bosnic-Anticevich S, et al. Allergic rhinitis and its impact on asthma (ARIA). <i>Allergy</i>. 2026;81(3):615-638. doi:10.1111/all.70305.</p> <p>12. Bousquet J, Bosnic-Anticevich S, Bedbrook A, et al. EAACI 2024–2025 guidelines: from evidence-to-decision and patient’s values and preferences to recommendations in allergic rhinitis. <i>Allergy</i>. 2025.</p> <p>13. Bousquet J, Bosnic-Anticevich S, Bedbrook A, et al. Methodology for the development of the allergic rhinitis and its impact on asthma (ARIA) 2024–2025 guidelines. <i>Allergy</i>. 2025.</p>
Tədqiqatın hazırki vəziyyəti	Başlangıç mərhələsi
İşlə əlaqədar çap olunan məqalələr	-
Абстракт (на русском)	

Тема работы	Клинический, лабораторный и иммунологический профиль риноконъюнктивита, роль междисциплинарного подхода в его лечении.
Проблема	Лечение и профилактика большинства заболеваний (аллергических и воспалительных патологий, полиорганных инфекций и новообразований и др.) требуют совместной работы нескольких специалистов. Обоснование приоритетов в интеграции специалистов является серьезной проблемой. Необходима оптимизация лечения и профилактики междисциплинарных патологий.
Цель	Определить клинический, лабораторный и иммунологический профиль риноконъюнктивита и обосновать роль междисциплинарного взаимодействия в его лечении.
Материал и методы	Пациент с диагнозом риноконъюнктивит будет представлять собой наблюдательную группу, в зависимости от этиологии патологии будут сформированы три группы (воспалительная, аллергическая и смешанная), и в каждой группе будут выделены две подгруппы (лечение одним специалистом и несколькими специалистами). Профили пациентов будут определяться на основе клинических характеристик, результатов лабораторных и иммунологических исследований. Будут оцениваться результаты этиопатогенетического лечения и обосновываться роль междисциплинарной интеграции. Каждая подгруппа будет включать такое количество пациентов (предположительно более 50), которое позволит получить статистически значимый результат ($p < 0,05$).

Основные критерии оценки	Полнота обследования, сложность диагноза и адекватность лечения (соблюдение клинических протоколов).
Дополнительные критерии оценки	<p>Результаты лечения (улучшение, выздоровление, осложнения).</p> <p>Длительность лечения и стоимость назначенных лекарств.</p> <p>Оценка качества жизни: образование, работа, нарушения сна и социальное функционирование. Изменения качества жизни пациентов с риноконъюнктивитом по шкале RQLQ (опросник качества жизни при риноконъюнктивите).</p>
Ключевые слова	Риноконъюнктивит: клинические и лабораторные исследования, лечение, качество жизни
Тип и дизайн работы	<p>Когортное рандомизированное исследование</p> <p>Проспективные клинико-лабораторные исследования</p>
Abstract (in English)	
Name of study:	Clinical, laboratory and immunological profile of rhinoconjunctivitis, the role of an interdisciplinary approach in its treatment.
Background:	The treatment and prevention of most diseases (allergic and inflammatory pathologies, multi-organ infections and neoplasms, etc.) require the collaboration of several specialists. Establishing priorities for integrating specialists is a serious challenge. Optimization of treatment and prevention of interdisciplinary pathologies is essential.

Objective:	To determine the clinical, laboratory and immunological profile of rhinoconjunctivitis and substantiate the role of interdisciplinary interaction in its treatment.
Material and methods:	Patients diagnosed with rhinoconjunctivitis will comprise an observational group. Three groups will be formed based on the etiology of the pathology (inflammatory, allergic, and mixed), and within each group, two subgroups will be identified (treatment by a single specialist and treatment by multiple specialists). Patient profiles will be determined based on clinical characteristics, laboratory results, and immunological testing. The results of etiopathogenetic treatment will be assessed, and the role of interdisciplinary integration will be substantiated. Each subgroup will include a number of patients (presumably over 50) sufficient to achieve a statistically significant result ($p < 0.05$).
Primary outcome:	Completeness of the examination, complexity of the diagnosis and adequacy of treatment (compliance with clinical protocols).
Secondary outcome:	Treatment outcomes (improvement, recovery, complications). Duration of treatment and cost of prescribed medications. Quality of life assessment: education, work, sleep disturbances, and social functioning. Changes in quality of life in patients with rhinoconjunctivitis using the Rhinoconjunctivitis Quality of Life Questionnaire (RQLQ).
Key words:	Rhinoconjunctivitis: clinical and laboratory studies, treatment, quality of life
Study type and design:	Cohort randomized study

	Prospective clinical and laboratory studies
--	---